

Förstudie om Fontänhus

– en modell för psykosocial arbetsinriktad rehabilitering för personer som lever med psykisk ohälsa.

Ingrid Brink, Camilla Hindersson
FINSAM | MITTSKÅNE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	2
Uppdrag	3
<i>Förstudiens Syfte & Mål</i>	3
<i>Metod, genomförande & frågeställningar</i>	3
Del 1	4
Fontänhusmodellen	4
<i>Ett kvalitetssäkrat Fontänhus</i>	4
Vad är Psykisk ohälsa?	5
<i>Nedsatt psykiskt välbefinnande</i>	5
<i>Svårare psykisk ohälsa</i>	5
<i>Suicid</i>	5
<i>Psykisk ohälsa i MittSkåne</i>	6
Ekonomi och utvärdering	6
<i>Samhällskostnaden generellt för utanförskap grundat i psykisk ohälsa</i>	6
<i>Utvärdering av fontänhusens verksamhet</i>	6
<i>Samsjuklighetsutredningen</i>	7
<i>Fontänhusens Ekonomi</i>	8
<i>Ett fontänhus behöver vara en långsiktig satsning</i>	9
Del 2	10
Vad erbjuds idag	10
Region Skåne	10
<i>Psykiatrins öppenvård</i>	10
<i>Psykiatrins Rehabiliteringsenhet</i>	11
<i>Primärvården</i>	12
<i>Naturunderstödd rehabilitering på landsbygd, NUR</i>	12
Staten/Myndigheter	13
<i>Arbetsförmedlingen</i>	13
<i>Försäkringskassan</i>	13
Kommunerna	14
<i>Eslövs kommun</i>	14
<i>Hörs kommun</i>	15

<i>Hörby kommun</i>	17
<i>Personligt ombud</i>	18
Möjliga Samverkansaktörer till Fontänhus	18
<i>Finsam MittSkåne</i>	18
<i>Studieförbunden</i>	19
<i>Eslövs Folkhögskola</i>	19
<i>Vuxenutbildning</i>	19
<i>Svenska kyrkan</i>	20
<i>Sammanfattning av nuvarande insatser/ sysselsättning</i>	20
Sammanfattning målgrupp	21
<i>Presumtiva medlemmar</i>	21
Studiebesök Fontänhus	22
Slutsats - Förutsättningar för fontänhus i MittSkåne	23
<i>Kostnadsuträkning för att starta ett fontänhus</i>	24
Referenser:	26
Bilaga	28
<i>Internationella riktlinjer för klubbhusprogram</i>	28

SAMMANFATTNING

Fontänhusmodellen är en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på vägen till återhämtning mot arbete eller studier.

En arbetsgrupp bildades 2020 för att arbeta för ett Fontänhus i MittSkåne. I november 2021 bildades en ideell förening, styrelsen består av en aktiv och engagerad arbetsgrupp. Finsam MittSkåne har initierat en förstudie gällande förutsättningarna för ett Fontänhus i MittSkåne samt om Fontänhusmodellen kan vara ett viktigt komplement till det stöd som redan erbjuds idag i MittSkåne för personer med psykisk ohälsa. Många med psykisk ohälsa har varit i olika insatser som inte lett till arbetsförmåga.

Fontänhusmodellen har visat sig vara en effektiv rehabiliteringsmodell världen över. En svensk studie av Payoff kring de socioekonomiska vinster som skapas av de 13 Fontänhus som finns i Sverige blev klar i januari 2022. Den samhällsekonomiska utvärdering av Fontänhusens verksamhet visar hög lönsamhet, kort återbetalningstid och snabb process för bättre mående. Återbetalningstiden för kommunen är 5 månader, för regionen 2 månader och för staten 8 månader.

Förutsättningarna för ett Fontänhus i MittSkåne bedöms vara goda. Det finns enligt resultatet av förstudien en stor behovsgrupp människor med psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning i åldern 18–65 år. Det finns relevanta insatser för målgruppen, men det finns enligt kartläggningen ett behov av en verksamhet som kan komplettera de insatser som finns i dagsläget, som är frivilligt och som inte är beroende av biståndsbeslut, inte är tidsbegränsad och som aktivt arbetar med målet självförsörjning.

Flera aktörer har inte haft möjlighet att göra en uppskattning i siffror hur många personer som skulle vara aktuella för Fontänhusverksamheten men nämner istället möjliga grupper där det kan finnas potentiella medlemmar. Vid intervjuerna har en del gjort uppskattningar av antal som personer som kan vara aktuella för Fontänhus och en sammanräkning av den siffran blir 281 personer. Denna siffra är mycket låg i förhållande till målgruppen. Dessutom tillkommer alla med aktivitetsersättning där de flesta bör vara aktuella (142 personer).

Fontänhusen i Sverige finansieras av kommun, region och Socialstyrelsen. Kommunen bidrar regelmässigt med det största beloppet eftersom kommunen enligt lag är ansvarig för rehabilitering. De anställda handledarna söker också kontinuerligt andra medel från andra bidragsgivare för att skapa utvecklingsmöjligheter för medlemmarna.

Ett Fontänhus i MittSkåne skulle kunna utgöra en viktig och hittills saknad pusselbit i att ge individer med psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning ett sammanhållet stöd, en meningsfull tillvaro, ett socialt nätverk och på längre sikt en inträdesbiljett till arbetsmarknaden.

UPPDRAG

I denna del beskrivs syfte, mål, metod och frågeställningar för förstudien

FÖRSTUDIENS SYFTE & MÅL

- Att beskriva Fontänhusmodellen
- Att utreda förutsättningarna för att starta ett Fontänhus i MittSkåne
- Att utreda om behov finns hos målgruppen, personer mellan 18 – 65 år med psykisk ohälsa, i Eslöv, Höör och Hörby
- Att redogöra för vilka insatser som tillhandahålls för målgruppen i dagsläget
- Att beskriva kostnadseffekter för individ, kommun, region och stat

METOD, GENOMFÖRANDE & FRÅGESTÄLLNINGAR

Förstudien har två delar; där den första delen besvarar frågeställningar kring Fontänhusmodellen och den andra delen redogör för förstudiens resultat.

Insamling av data om behovsgrupp och utbud har gjorts genom intervjuer av tjänstepersoner på Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, på regionen och i kommunerna Höör, Hörby och Eslöv. Intervjupersonerna representerar alla nivåer hos Finsams parter. Intervjuer har även genomförts med politiker i såväl kommun som i region.

Payoffs samhällsekonomiska utvärdering av fontänhus, Sveriges Fontänhus Riksförbund, artiklar, rapporter, studiebesök och medlemmar utgör en till lika stor del av vårt underlag.

Förstudien har genomförts av en processledare och en strateg under tre månader, 2022.03.01-2022.05.31.

Frågeställningar om Fontänhusmodellen/konceptet:

- Hur ser Fontänhusmodellen ut?
- Vilka är framgångsfaktorerna?
- Vilka är målen och syftet med fontänhusen?
- Hur ser finansieringen ut?
- Hur ser organisationen ut?
- Vilka samverkansaktörer ingår?

Kartläggning av behovsgrupp:

- Vilka insatser erbjuds målgruppen och främjar insatserna rehabilitering mot arbetsmarknaden?
- Hur många i verksamheterna är i behov av en annan form av rehabilitering?
- Hur många personer, uppskattningsvis, omfattar målgruppen och skulle dessa ha nytta av ett Fontänhus, på väg mot egenförsörjning genom arbete eller studier?
- Vem har det långsiktiga ansvaret för målgruppen?
-

DEL 1

FONTÄNHUSMODELLEN

Fontänhusmodellen är en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på vägen till återhämtning mot arbete och/eller studier. Grundtanken är att ta tillvara och utveckla människors friska sidor genom arbete och gemenskap. Medlemmarna deltar frivilligt i verksamheten och bidrar efter förmåga, de har stöd av handledare som är anställda i Fontänhusets regi och som arbetar sida vid sida med medlemmarna. Genom att bryta isolering, strukturera sin dag, arbeta med meningsfulla uppgifter, ingå i en gemenskap stärker medlemmen sin självkänsla. Fontänhusen är en lågtröskelverksamhet som har en inbjudande och inkluderande miljö där människor oavsett bakgrund och olika svårigheter kan delta. Den unika accepterande och inspirerande atmosfären har visat sig vara viktig för medlemmarnas återhämtning. Framför allt hjälper den människor att bygga sig en hållbar tillvaro där psykiska svårigheter inte längre definierar livskvaliteten. Fontänhusens verksamhet anpassas utifrån de resurser som medlemmarna behöver utveckla för att komma vidare mot ökad psykisk hälsa, studier och arbete. Fontänhusen drivs oftast med medel från kommun, Region och Socialstyrelsen, och verksamheten planeras och genomförs av medlemmar och handledare.

Många medlemmar menar att deras väg mot ökad livskvalité, studier och arbete till stor del gått genom upplevelsen av "egenmakt" (empowerment), de har själva valt att vara medlemmar och att utveckla sina resurser i Fontänhusarbetet med stöd av en trygg gemenskap och erfarna handledare.

Fontänhuset finns till för alla personer med psykisk ohälsa förutom om man är i ett aktivt missbruk. Fontänhusen organiseras som klubbhus och genom medlemskap garanteras varje individs demokratiska rättigheter i klubbhusets verksamhet. Eftersom de fokuserar på det friska kallas deltagarna följaktligen för medlemmar, inte patienter, klienter eller brukare. Medlemskapet är frivilligt, gratis och utan tidsbegränsning. Den arbetsinriktade strukturen i kombination med att arbeta sida vid sida med handledare är det som bidrar till återhämtning och ger medlemmarna ökad tilltro till sin egen förmåga.

Den arbetsinriktade dagen på ett Fontänhus erbjuder ett varierat utbud av arbetsuppgifter och är fördelade på enheter som bland annat innefattar kök och kontor. Medlemmar deltar aktivt i husets drift, till exempel lagar mat, städar, renoverar, bemannar receptionen, hanterar post, uppdaterar hemsidan och sociala medier, bokför och tar emot studiebesök. Arbetet utförs av medlemmar och handledare sida vid sida med målet att var och en ska nå bästa möjliga välbefinnande och livskvalitet. Utöver den arbetsinriktade dagen kan medlemmar få stöd i att exempelvis återgå eller finna sin väg till självförsörjning. Detta kan innebära hjälp med att söka arbete, praktik eller utbildning. För andra kan behovet i första hand röra den sociala biten, här erbjuder Fontänhusen medlemmar deltagande i friskvård, kulturella evenemang och tillfällen för social samvaro.

ETT KVALITETSSÄKRAT FONTÄNHUS

Clubhouse International är en världsomfattande organisation med över 300 Fontänhus i drygt 30 länder. I Sverige finns 13 Fontänhus.

Fördelarna med ett medlemskap i Clubhouse International (CI) är många. All verksamhet drivs enligt 37 internationella riktlinjer och för att säkerställa detta skall såväl handledare som medlemmar utbildas vid något av CI's utbildningscentra.

Ett nytt hus skall ackrediteras inom fyra år för att få kalla sig ett fontänhus. Ett team på två personer besöker Fontänhuset och undersöker om huset följer de 37 riktlinjerna. Om så är fallet, är Fontänhuset ackrediterat i tre år. Kommuner och sponsorer kan därför vara trygga med att verksamheten är kvalitetssäkrad.

VAD ÄR PSYKISK OHÄLSA?

Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp och innefattar både psykiska sjukdomar och funktionsnedsättningar. Exempel på psykisk ohälsa är ångestsjukdomar, depression, ADHD, autism, ätstörningar, personlighetsstörningar, bipolär sjukdom och psykosjukdomar som schizofreni (Psykiatrifonden, 2019).

NEDSATT PSYKISKT VÄLBEFINNANDE

Många människor drabbas någon gång i livet av psykisk ohälsa. Andelen av den svenska befolkningen som uppgav nedsatt psykiskt välbefinnande var 17 procent 2018 i Folkhälsomyndighetens undersökning Hälsa på lika villkor. Nedsatt psykiskt välbefinnande är fortfarande vanligast bland unga och i synnerhet bland unga kvinnor. I åldersgruppen 16–29 år uppgav i ovan nämnda undersökning 33 procent av kvinnorna och 19 procent av männen (52%) nedsatt psykiskt välbefinnande. 2020 uppgav 54% mellan 16–29 år besvär av ångslan, oro eller ångest i Folkhälsomyndighetens statistik om ungas psykiska hälsa.

SVÅRARE PSYKISK OHÄLSA

Den upplevda psykiska ohälsan varierar, och kan variera mycket över tid, medan förekomsten av svårare psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning är mer konstant. Statistiskt sett har 1–2% i Sverige diagnostiserats med schizofreni och andra psykosjukdomar (psykosjukdom är benämningen på ett flertal psykiatriska sjukdomstillstånd som framför allt kännetecknas av tankestörningar, vanföreställningar, överklighetskänslor och ångest). Denna siffra är konstant sedan många år och är likartad i de flesta länder i världen menar Inger Blennow, leg läkare, specialist i allmänpsykiatri, med dr och leg psykoterapeut samt tidigare ordförande i Sveriges Fontänhus Riksförbund. Hon menar att det inte finns någon anledning att tro att dessa siffror ter sig på något annat sätt i MittSkåne. Enligt Hjärnfonden (2019) lever ca 35 000 personer med schizofreni (som räknas till den vanligaste psykosjukdomen) i Sverige.

SUICID

Psykisk sjukdom innebär ökad risk för självmord. År 2018 var det sammanlagt 4 procent av kvinnorna och 3 procent av männen 16–84 år som uppgav att de övervägt att ta sitt liv under det senaste året. Precis som tidigare år var det fler unga än äldre som uppgav suicidtankar. I åldersgruppen 16–29 år var det 8 procent av kvinnorna och 6 procent av männen som uppgav att de övervägt att ta sitt liv. Motsvarande andel i åldersgruppen 65–84 år var 1 procent (Folkhälsomyndigheten, 2018).

PSYKISK OHÄLSA I MITTSKÅNE

Enligt Region Skånes Folkhälsorapport 2019 är andel med lågt psykiskt välbefinnande i Eslöv 19%, Höör 19% samt i Hörby 20%. Jämförelse mot riket 17%. Viktigt att dessa siffror var före pandemin.

EKONOMI OCH UTVÄRDERING

SAMHÄLLSKOSTNADEN GENERELLT FÖR UTANFÖRSKAP GRUNDAT I PSYKISK OHÄLSA

I en rapport från Institutet för hälso- och sjukvårdsekonomi (IHE) 2017 görs jämförelser mellan olika sjukdomsgrupper och dess kostnader. Resultaten visar att psykiska sjukdomar är den sjukdomsgrupp med högst totalkostnad (direkta och indirekta kostnader inkluderade), med en andel på 24 %.

Enligt Mattias Lundbäck, ekonom på Svenskt Näringsliv, finns det olika sätt att räkna på hur hög samhällskostnaden för sjukskrivningar är. Man brukar enligt honom prata om att den totala kostnaden per år för sjukskrivningar i Sverige är 81 miljarder kronor för staten samt 18,5 miljarder för arbetsgivarna. Men egentligen – när man räknar in produktionsbortfallet – är den faktiska kostnaden för samhället uppemot 200 miljarder per år, där sjukskrivningar för psykisk ohälsa står för cirka 40 procent, dvs 80 miljarder. En person med Schizofreni beräknas årligen kosta 0,5 MSEK för samhället, och en person med bipolära sjukdom 0,25 MSEK, (Ekman et al, 2014).

Nationalekonomen Ingvar Nilsson har räknat ut vilka stora belopp som människor i utanförskap kostar samhället. Han har också räknat på de betydande summor som kan sparas med rätt typ av insatser. Han menar att det finns två stora problem; ingen har helhetssyn och ingen har långsiktighet.

– “En person i utanförskap tvingas springa i ”det socialpolitiska gatloppet” mellan primärvård, socialtjänst, arbetsförmedling, psykiatri och försäkringskassa. Kretsloppet kostar samhället miljardbelopp”.

Socioekonomiska bokslut (Nilsson, I o Wadeskog, A; Bättre och Billigare, 2014) har också visat att två arbetskooperativ med en årsbudget på omkring 1–1,4 miljoner kronor efter 5 år kan generera vinster på 5 miljoner för kommunen och 18 miljoner för samhället. Här i Sverige kan vi jämföra fontänhusen med de snarlika sociala arbetskooperativen.

Forskning har visat att behandlingar som förbättrar funktionsnivå och arbetsförmåga kan få stora positiva samhällsekonomiska effekter. I en studie av Ekman et. al.(2014) undersöktes samhällsekonomiska kostnader för bipolär sjukdom, depression, ångest och schizofreni. Den totala samhällsekonomiska kostnaden för de fyra studerade psykiatriska sjukdomarna uppgick till 75 miljarder kronor. Kostnaden per patient var 259 000 kronor för bipolär sjukdom, 159 000 kronor för depression, 156 000 kronor för ångest och 509 000 kronor för schizofreni under år 2008. De indirekta kostnaderna för sjukfrånvaro svarade för hela 75 procent av den totala samhällskostnaden, vilket i studien bedömdes som en underskattning.

UTVÄRDERING AV FONTÄNHUSENS VERKSAMHET

En svensk studie av Payoff (som räknar ut socialekonomiska kostnader <https://payoff.se/samhallsekonomiska-utvarderingar/>) kring de socioekonomiska vinster som skapas av de 13 Fontänhus som finns i Sverige blev klar i januari 2022. Den samhällsekonomiska

utvärdering av Fontänhusens verksamhet visar **hög lönsamhet, kort avbetalningstid och snabb process för bättre mående**. Återbetalningstiden för kommunen är 5 månader, för regionen 2 månader och för staten 8 månader.

- Den samhällsekonomiska vinsten är 160 000 per person och år.
- 30% av nya medlemmar upplever bättre hälsa eller mycket bättre hälsa på mindre än en månad och efter två års medlemskap upplever nästa alla mycket bättre hälsa.
- 49 % har minskat behov av vård.

Om man som kommun/region arbetar enligt en modell som går ut på att fånga dessa målgrupper i förväg snarare än att betala dessa kostnader i efterskott, så vinner man stora belopp genom att arbeta förebyggande. Enligt företaget Payoff så kan man utläsa att merkostnaden är hög. Slutsatsen var också att om matchningen mot arbete kunde vara ännu tydligare skulle den samhällsekonomiska effekten öka ytterligare.

Fontänhusmodellen har visat sig vara en effektiv rehabiliteringsmodell världen över. I en stor studie från *National Institute for Mental Health* i USA går det att läsa att Fontänhusens medlemmar upplever mindre stigma, bättre livskvalitet och en större förbättring än deltagare i andra rehabiliteringsprogram.

Studier visar också att Fontänhusmodellen erbjuder personer med psykisk ohälsa av olika slag ett långsiktigt stödande sammanhang och ökad livskvalité som uttrycks bland annat som minskad isolering och ökad social kompetens, stärkt självkänsla och ökat självförtroende (Jenny Hultqvist; *Recovery promoting factors in day centers and clubhouses*, 2017).

Statistiken visar även att medlemskap i ett Fontänhus resulterar i minskad användning av sociala insatser och öppenvård (Konsultentfirmaet KX, 2011), och att medlemmar blir mer benägna att både söka arbete och behålla arbete (Schonebaum, A o Boyd, J, 2012, *Psychiatric Rehab Journal*, 35,391–95).

I Finland tyder forskningen (Hietala-Paalasmaa et al, 2009) på att Fontänhusmodellen är kostnadseffektiv; i USA har antalet inläggningar på sjukhus minskat med 75 procent bland Fontänhusens medlemmar (Di Masso et al, 2001) Enligt dansk forskning (Hoejmark et al, 2011) har det att göra med att tydliga ramar och stödstrukturer (likt Fontänhusens) är det bästa sättet att bidra till personers utveckling och längre förändringsprocesser.

Fontänhusmodellen har erkänts med internationella utmärkelser: Hilton Humanitarian Prize 2014 Conrad N. Hiltons humanitära pris är världens största årliga humanitära pris som delas ut till ideella organisationer som bedöms ha bidragit extraordinärt för att lindra mänskligt lidande.

American Psychiatric Association's 2021 Special Presidential Commendation Award Priset erkänner den evidensbaserade, kostnadseffektiva klubbhusmodellen för psykosocial rehabilitering som en ledande återhämtningsresurs för människor som lever med psykisk ohälsa runt om i världen.

SAMSIJKLIGHETSUTREDNINGEN

Utifrån Samsjuklighetsutredningen (Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet, 2021) så lyfts ett utökat ansvar för Socialtjänsten att **arbeta förebyggande** med personer som har samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och skadligt bruk- eller beroende. En målbild är att alla medborgare ska

kunna ha en fungerande vardag och ett meningsfullt sammanhang. Socialtjänsten ska enligt denna reform bl.a. fokusera på:

1. Kartläggning av levnadsförhållanden, uppsökande verksamhet, information om och förmedling till samhällets stöd och annat förebyggande arbete för att motverka skadligt bruk och beroende.
2. Sociala stödinsatser för försörjning, boende, sysselsättning, trygghet och sociala sammanhang, med fokus på att stärka den enskildes resurser, funktionsförmåga och möjligheter till självständigt liv.

I dialog med Anders Printz, (Kanslichef på vårdförbundet och särskild utredare för bl.a. Samsjuklighetsutredningen) så framhålls:

”Samsjuklighetsutredningens förslag innebär att socialtjänsten behöver ha ett ökat fokus på arbete och sysselsättning, också för personer som vid sidan av en psykisk funktionsnedsättning även har ett skadligt bruk och beroende. Utredningen betonar civilsamhällets roll i en sådan utveckling. Detta är ett starkt argument för att satsa på Fontänhus.” Anders Printz.

Fontänhusen är en certifierad och fungerande modell inom psykiatrisk rehabilitering. Verksamheten är en öppen dörr för människor med psykisk ohälsa (Ur Samordnad rehabilitering, 2011).

FONTÄNHUSENS EKONOMI

Det finns långsiktiga kostnader - och personligt lidande - för samhället och personer med psykisk ohälsa samt för deras närstående. Det finns med andra ord goda förutsättningar att minska lidandet och den ekonomiska kostnaden genom Fontänhusmodellen eller annan liknande modell.

Fontänhusen i Sverige täcker sina kostnader genom bidrag från kommun, region och Socialstyrelsen. Kommunen bidrar regelmässigt med det största beloppet eftersom kommunen enligt lag är ansvarig för rehabilitering. De anställda handledarna söker också kontinuerligt andra medel från andra bidragsgivare för att skapa utvecklingsmöjligheter för medlemmarna.

Kostnadsförslag samt förväntad socioekonomisk vinst år 1.

Fontänhus budget år 1 = 3,35 mkr
Samhällsekonomisk vinst år 1 ger 80 000kr/medlem (enl. PayOff 2022)
Socioekonomisk vinst* för 45 medlemmar = 3,6 miljoner (+250 000kr)

* Omfördelning av resurser från stat, kommun och region

Kostnadsförslag samt förväntad socioekonomisk vinst år 2.

Fontänhus budget år 2 = 3,89 mkr
Samhällsekonomisk vinst år 2 ger 160 000 kr/medlem (enl. PayOff 2022)
Socioekonomisk vinst* för 50 medlemmar = 8 miljoner (+4,11mkr)

* Omfördelning av resurser från stat, kommun och region

ETT FONTÄNHUS BEHÖVER VARA EN LÅNGSIKTIG SATSNING

Fontänhusmodellen bygger på ett medlemskap som inte är tidsbegränsat. Det är en verksamhet som det tar tid att bygga upp och där medlemmarna får utvecklas i sin egen takt. Ett Fontänhus ska inte drivas som ett projekt då ett sådant har ett start- och slutdatum. Handledare på de redan existerande Fontänhusen menar också att målgruppen som Fontänhusen vänder sig till redan har deltagit i många projekt. Fontänhuset behöver vara något annat, mer långsiktigt. Satsningen på ett Fontänhus bör därför vara brett förankrat över partigränserna. Det ska vara en verksamhet som man ser ska finnas i MittSkåne över tid.

Avtal för ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med kommunerna och regionen är önskvärt för en stabilare finansiering över tid och ett nära samarbete. Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en överenskommelse om samverkan mellan offentlig och idéburen sektor i syfte att uppnå ett visst allmännyttigt samhällligt mål. Ett IOP måste vara förenligt med upphandlings- och statsstödsreglerna. Det innebär att en överenskommelse om ett IOP inte får utgöra en otillåten direktupphandling eller ett otillåtet statsstöd.

DEL 2

VAD ERBJUDS IDAG

I detta avsnitt presenteras de insatser, som finns idag inom Region Skåne, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt kommunerna Höör, Hörby och Eslöv, för personer med psykisk ohälsa i behov av arbetsinriktad rehabilitering.

All information är inhämtad via intervjuer av tjänstepersoner, politiker och samverkansaktörer.

REGION SKÅNE

Aktuella instanser inom Region Skåne är fem vårdcentraler, 3 lokaliserade i Eslöv och en vardera i Höör och Hörby, samt psykiatrins öppenvård i Lund och Psykiatrins Rehabiliteringsenhet i Eslöv. Region Skåne erbjuder vårdinsatser både inom psykiatrin och primärvården. Personalen ser ett behov av mötesplatser där personer kan få hjälp att få struktur på dagen. Alla som inte har rutiner behöver någonstans att gå och bryta isolering och utanförskap. Ett fontänhus skulle kunna passa patienter som är arbetslösa och sjukskrivna och som ska ta det första steget mot arbetsmarknaden. Det är viktigt med ett långvarigt stöd utan tidsgräns som även kan kombineras med andra insatser. När det gäller psykiatripatienter är det svårt att hitta lämpliga platser för dem och det är svårt att få ut personer i sysselsättning. Personalen ställer sig positiva till Fontänhusmodellen men kan inte i siffror uppskatta hur många personer som de tror skulle kunna vara aktuella för insatsen. Intresset för Fontänhus är stort men de flesta som bor i Eslöv, Höör och Hörby klarar inte att ta sig till närmaste Fontänhus som finns i Lund men om det fanns i närområdet skulle det vara intressant.

PSYKIATRINS ÖPPENVÅRD

Den psykiatriska öppenvårdsmottagningen erbjuder utredning och behandling till patienter med måttliga till svåra depressioner, bipolär sjukdom, svåra ångesttillstånd, tvångssyndrom (OCD), psykosjukdomar samt neuropsykiatriska tillstånd. De vårdinsatser som genomförs och erbjuds på mottagningen är psykiatrisk utredning, medicinsk behandling, terapier med olika inriktningar och stödjande samtalskontakt i kombination med annan behandling. Det finns även gruppbehandlingar och psykopedagogiska insatser inriktade till vissa målgrupper.

Rehabkoordinatorn arbetar med samordning av insatser för patienterna inom psykiatrins öppenvård. Uppdraget innebär att ha kontakt gällande patienternas ärenden hos Försäkringskassan, samverka utåt med Arbetsförmedlingen och arbetsgivare och göra planeringar för arbetslivsinriktad rehabilitering. Om en patient ska utredas är det ofta en insats som görs över längre tid med några besök. Det första besöket innebär ofta ingen väntetid men processen med olika insatser inom utredningen kan innebära månader av väntan mellan olika insatser. Efter en inläggning erbjuds återbesök inom 7 dagar.

Under 2019 var antalet 1500 patienter inskrivna. Efter en omfattande genomgång av inskrivna på öppenvården har många patienter remitterats tillbaka till primärvården. Öppenvården psykiatrin har idag ca 800 patienter i området Eslöv, Höör och Hörby.

Öppenvårdspatienterna är 18 år och äldre och samtliga har psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar. De som är sjukskrivna med läkarintyg är cirka 200 personer varav 81,5 % är helt sjukskrivna. 65% är kvinnor och 35% är män.

Merparten av patienterna har ersättning från Försäkringskassan (sjukpenning, aktivitetsersättning eller sjukersättning) eller försörjningsstöd från kommunerna. För patienter med anställning görs en planering tillsammans med arbetsgivaren. Om patienten är arbetslös och kan arbetsträna minst 25% av sin sjukpenninggrundande inkomst (10 timmar per vecka om man har jobbat heltid innan sjukskrivningen) kan arbetsträning planeras tillsammans med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Om patienterna inte är helt sjukskrivna kan de gå via Arbetsförmedlingen direkt men då är kraven som på alla andra arbetssökande och svårt att få rätt anpassningar. De som har varit borta från arbetsmarknaden länge och inte klarar Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens krav har liten möjlighet till mjukstart för att kunna närma sig arbetsmarknaden.

Många av patienterna inom öppenvården behöver en individanpassad sysselsättning/arbetsträning som inte styrs av vilken ersättning man har, vilken ålder man är i, hur många timmar man kan starta med, hur lång tid man behöver för att komma ut på arbetsmarknaden eller vilket/vilka stöd/anpassningar man behöver. Ett Fontänhus bedöms passa patienter som behöver starta lugnt och utvecklas i egen takt. Det behövs flera olika insatser för att täcka behoven för denna stora målgrupp.

ADHD-mottagningen startades för ett år sedan i Lund. Det finns ett stort antal personer som skulle behöva stödet från ett Fontänhus. En del personer försvann från psykiatrin när mottagningen flyttade från Eslöv till Lund eftersom en del inte klarar att ta sig till Lund. Många patienter behöver stöd när det gäller ekonomi och många har stora problem med dygnsrytmen och att passa tider. Det pågår en förflyttning inom psykiatrin med att dela upp patienterna i olika diagnosgrupper. Det finns ett stort intresse av samarbete med Fontänhuset.

PSYKIATRINS REHABILITERINGSENHET

Psykiatrins Rehabiliteringsenhet (PRE Eslöv) har patienter från Eslöv, Höör och Hörby. PRE arbetar med psykospatienter och verksamheten är delad i Dagvård och Öppenvårdsmottagning. De har öppet måndag till fredag mellan 7.30-17.00. Totalt är 270 patienter inskrivna varav en tredjedel bor på vårdboende. Åldern är främst mellan 18–60 år och relativt jämn fördelning av könen med en lite större andel manliga patienter. De flesta har ersättning i form av sjukpenning, aktivitetsersättning och sjukersättning och en mindre del har försörjningsstöd. Personalen består av läkare, psykologer, kurator, arbetsterapeuter, sjuksköterskor och skötare. PRE jobbar mycket med två tredjedelar av patienterna och jobbar nära primärvården.

Verksamheten har 3 delar:

- Delaktighet i sin vård
- Många hälsogrupper
- Närstående med i behandlingen

De har även en person anställd på heltid som tidigare har varit patient och är utbildad i peer support och har en återhämtningsgrupp och är engagerad i ett forskningsprojekt "Fit for life". 2 patienter är utbildade och håller i gruppträning och en patient håller i stickcafé en eftermiddag per vecka. Det finns en Hälsa och rörelsegrupp som promenerar och är 2 gånger per vecka på gym. Övrig verksamhet är arbetsterapeutiska insatser för hjälp att ge struktur, en grupp för sensorisk

medvetenhet för ångestlindring, en grupp för Vardag i balans, KBT, ångestgrupper och sömngrupper. PRE jobbar även med familjer och närstående.

Minst 70 personer skulle vara aktuella för Fontänhus. PRE är öppen för samverkan med ett Fontänhus där personen utbildad i peer support skulle kunna vara länken mellan PRE och Fontänhuset.

PRIMÄRVÅRDEN

Samtliga vårdcentraler i Eslöv, Höör och Hörby var inbjudna till att delta i förstudien och två vårdcentraler tackade ja.

Vårdcentralen Kärråkra i Eslöv har 9300 listade patienter och den psykiska ohälsan är hög. Vårdcentralen har en psykolog där väntetiden är 3,5 vecka för ett nybesök. En kurator har nyligen anställts för att avlasta psykologen. Vårdcentralen är mycket positiv till ett Fontänhus i MittSkåne och tycker att det behövs i MittSkåne. Om det blir ett Fontänhus i MittSkåne kan rehabkoordinatorn följa med patienter till Fontänhuset för att underlätta kontakten och det finns även andra sätt att samverka, till exempel kan dietisten komma och berätta om kost och hälsa och en arbetsterapeut skulle kunna erbjuda tips på övningar och träning. Det går inte att bedöma hur många personer som skulle ha nytta av ett Fontänhus.

Vårdcentralen Höör uppger att psykisk ohälsa är den största diagnosen för sjukskrivningarna och ett Fontänhus skulle göra stor skillnad för denna grupp. Många unga har psykisk ohälsa och denna grupp ökar. Vårdcentralen har en rehabkoordinator som kan följa med patienter på studiebesök på ett Fontänhus och det finns även andra sätt att samverka. 538 personer mellan 15-64 år har en ångestdiagnos varav 375 är kvinnor. 156 personer mellan 15-64 år har diagnos depressiv episod, varav 85 är kvinnor. Det blir 694 personer med dessa två diagnoser i åldern 15-64 år.

NATURUNDERSTÖDD REHABILITERING PÅ LANDSBYGD, NUR

NUR i Region Skåne är en kompletterande insats som är tänkt som stöd för pågående rehabilitering av personer med följande diagnoser: Lindrig depressiv episod, Medelsvår depressiv episod, Panik och ångestsyndrom, Utmattningssyndrom (1177 Vårdguiden 2019).

För att få lov att delta i NUR krävs att deltagaren har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI), är sjukskriven eller har en förebyggande sjukskrivning. Att hitta vägar ut ur psykisk ohälsa och sjukskrivningar är därför viktigt inte bara för individen som är drabbad, utan även ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Region Skåne arbetar med NUR för att vidga möjligheterna till rehabilitering för patientgruppen.

NUR är ett komplement till den medicinska behandlingen för personer med mild till måttlig psykisk ohälsa. Patienten får vara på en gård på landsbygden i Skåne. Gårdarna arbetar med djur och natur. På gården får deltagaren vara i en grön miljö och får möjlighet att hjälpa till med det dagliga arbetet på gården. Det finns gårdar både med och utan djur. Deltagaren ingår i en grupp på maximalt sju personer. Gruppen träffas på en gård fyra timmar per gång, tre dagar i veckan och under sammanlagt åtta veckor. Både psykiatri och vårdcentraler kan skriva remiss för NUR. Det finns totalt 5 gårdar i Skåne varav en i Mellanskåne, Granliden i Ludvigsborg.

STATEN/MYNDIGHETER

Staten representeras av myndigheterna Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, dessa är Finsams parter.

ARBETSFÖRMEDLINGEN

Arbetsförmedlingen har i sitt system i februari 2022 totalt öppet arbetslösa samt i program:

- Eslöv: 1425 arbetslösa samt 245 i arbete med stöd varav 225 är lönebidrag och offentligt skyddad anställning.
- Höör: 414 arbetslösa samt 210 i arbete med stöd varav 204 är lönebidrag och offentligt skyddad anställning.
- Hörby: 892 arbetslösa samt 222 i arbete med stöd varav 198 är lönebidrag och offentligt skyddad anställning.

169 personer arbetssökande har dokumenterad och registrerad psykisk funktionsnedsättning i januari 2022 för området Eslöv, Höör och Hörby. Mörkertalet är stort, dels på grund av att det krävs aktuellt medicinska underlag för att göra registreringen och dels på grund av reformeringen vilket har lett till att alla arbetsförmedlare har väldigt många arbetssökande och har svårt att hinna arbeta med att klargöra deras arbetsförutsättningar.

Antal individer mellan 25-64 år med dokumenterad och registrerad psykisk funktionsnedsättning och inskriven i Jobb- och Utvecklingsgarantin är 43 stycken av totalt 749 personer. Dessa uppfyller något av följande kriterier: 300 dagar med a-kassa, 60 veckors a-kassa på deltid, 14 månader i arbetslöshet, slutfört Jobbgarantin för unga, efter avtjänat fängelsestraff eller avslutade etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen.

Antal långtidsarbetslösa ungdomar (20–24 år), dvs arbetslösa längre än 90 dagar som är inskrivna i programmet Jobbgarantin för unga är 125 st.

FÖRSÄKRINGSKASSAN

Försäkringskassan har tagit fram uppgifter för hur många individer som är sjukskrivna i Eslöv, Höör och Hörby. Försörjning för dessa individer är sjukpenning. Försäkringskassan har inga uppgifter på vilka insatser individerna haft förut men uppger att det sannolikt är en hel del. En stor utmaning är att om en individ ska börja med arbetsrehabilitering är ett krav att klara det på minst 25%. Det är för hög nivå för många. I många fall är också motivationen låg eller begränsad av sjukdomen, ibland saknas den helt. Det behövs en insats som kan stärka individen för en återgång till arbetslivet, till exempel Fontänhus.

Enligt siffror från Försäkringskassan var antal med beviljad sjukpenning i området i januari 2022:

Ort	Antal sjukskrivna	Med psykisk ohälsa	Varav Arbetslösa
Eslöv	711	296	62
Höör	328	151	25
Hörby	349	150	22
Totalt	1388	597	109

Aktivitetsersättning kan beviljas till personer mellan 19-29 år som bedöms ha nedsatt arbetsförmåga i minst ett år.

Ort	Antal	Med psykisk ohälsa
Eslöv	100	70
Höör	41	28
Hörby	53	44
Totalt	194	142

KOMMUNERNA

Kommunerna Höör, Hörby och Eslöv är aktuella kommuner för denna förstudie.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de personer som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver, kommunernas ansvar regleras i socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Genom uppsökande verksamhet ska kommunen skaffa sig kunskap om livssituationen för personer med funktionsnedsättning och planera insatser för dem.

Kommunen har riktlinjer för arbetet med verksamheter för sysselsättning, där Fontänhus nämns som en relevant insats. I Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd. Stöd för styrning och ledning, 2018, (s. 31) skriver de följande:

Socialtjänsten bör erbjuda anpassad daglig sysselsättning till personer med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd samt ingen eller svag arbetsmarknadsanknytning. Verksamheter för sysselsättning drivs ofta av kommunen och deltagarna får tillgång till dem med eller utan biståndsbeslut. Det kan även finnas verksamheter i annan regi som erbjuder daglig sysselsättning av olika slag. En variant är Fontänhusens modell, en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på vägen till återhämtning, med utgångspunkt i individens styrkor, talanger och förmågor. Deltagarna i verksamheten bidrar efter egen förmåga till driften av huset och andra aktiviteter. Fontänhusen arbetar också med att stödja återgång till arbete eller studier.

Riktlinjen har prioritet 3, vilket betyder att verksamheten bör erbjudas i kommunen.

ESLÖVS KOMMUN

Arbetsmarknadsenheten

Syftet med verksamheten är att samarbeta med ekonomiskt bistånd för att sänka andelen försörjningsstöd. Idag är 201 personer inskrivna och av dessa har mellan 70–100 någon form av psykisk ohälsa. Ersättningen för 97% är försörjningsstöd. De verksamheter som finns idag är:

- Grönyteskötsel i kommunen, 20 platser, kommer troligen att ökas till 30 platser
- 2 skolcaféer, ett på gymnasieskolan och ett på vuxenutbildningen. Totalt 8 platser.
- Café Våfflan i Trollsjöparken som har verksamhet april –september. Totalt 8 platser
- Utplaceringar i kommunen: 20 platser inom äldreomsorgen; måltidsstöd och vaktmästeri samt 12 platser inom barnomsorgen

En del av platserna är tidsbegränsade anställningar med lönestöd och en del praktik eller arbetsträningsplatser. Övrig verksamhet är olika workshops, språkträning och datautbildning. Det finns en stor del av deltagarna som skulle ha nytta av ett Fontänhus. Tidigare fanns planer för ett

Medborgarcentrum i kommunen som inte realiserades, ett Fontänhus skulle kunna vara ett bra alternativ.

Enheten för ekonomiskt bistånd ser ett stort behov av ett Fontänhus i MittSkåne eftersom de flesta med försörjningsstöd har någon form av psykisk ohälsa och antalet personer med ekonomiskt bistånd ökar.

Ung kompetens

Ung kompetens är ESF+ finansierat projekt som avslutas under 2022. Projektet har en styrgrupp som består av projektägaren Eslövs kommun, projektledare, Arbetsförmedlingen samt kommunpolitiker. Det finns en arbetsgrupp som består av tre personer som jobbar aktivt i projektet med deltagare, två administratörer, en från missbruk, en från våld i nära relationer, en från Socialpsykiatri, en från kommunens aktivitetsansvar, KAA, en från Ekonomiskt Bistånd, samt en som hjälper till med utvärderingen. Det finns en kö på 20 personer som planeras få plats i april. De flesta har försörjningsstöd någon har a-kassa och några har aktivitetsersättning och några saknar helt ersättning.

Projektet har haft 79 deltagare sedan starten 2020. Av dessa 79 bedöms ca 8 personer sökt sig till ett Fontänhus på egen hand och ca 5 personer hade troligen varit intresserade av ett studiebesök.

Vård och Omsorg

I Eslöv finns Aktivitetshuset där en del av verksamheten kräver ett biståndsbeslut, idag finns 30 biståndsbeslut. Det finns två grupper för sysselsättning, Mekano som gör legoarbeten och driver en loppis samt Allfix som har grönytearbete, röjer på leder, hjälper till med sophantering och när det är flyttningar. Aktivitetshuset är också en öppen verksamhet för personer med psykisk ohälsa där inget biståndsbeslut krävs. Antal deltagare varierar mellan 5–19 personer per dag.

Mötesplats Karidal är en mötesplats för alla kommuninvånare i Eslövs kommun och där har även många föreningar verksamhet.

Socialpsykiatri

Det finns cirka 120 brukare inom socialpsykiatri, 65 personer har boendestöd. Det finns tre boende i egen regi med totalt 27 platser samt mellan 10–15 externa platser. Det är svårt att uppge hur många personer som skulle kunna vara aktuella för ett Fontänhus.

Boendestöd

Efterfrågan ökar för att träffa människor och få en meningsfull aktivitet. Cirka 40 personer skulle kunna vara aktuella för ett Fontänhus. Många unga, 20–25 år, med psykisk ohälsa står utanför samhället och behöver stöd för att komma vidare.

Kultur och Fritid

Det finns intresse för samarbete och att förmedla kontakter med olika föreningar. Eslöv har en fritidspolitisk strategi och planerar att anställa en fritidslots eftersom många föreningar har förlorat medlemmar under pandemin. Kommunen har även en kultursamordnare.

HÖÖRS KOMMUN

Socialpsykiatri

Socialpsykiatri i Höör har ett boende med 4 fasta platser och 1 korttidsplats. 49 personer har boendestöd och samtliga har aktivitetsersättning eller sjukersättning. De skulle alla ha nytta av ett Fontänhus.

Insatserna som finns i Höör för personer med försörjningsstöd är Växthuset och Drivhuset. Det finns ett tillfälligt projekt, DAN-projektet, som riktar sig till arbetslösa som behöver hjälp att närma sig arbete. Sista gruppen i projektet är igång och det avslutas våren 2022. Ett aktivitetshus var planerat men kunde inte genomföras på grund av att det inte finns någon lämplig lokal. Ensamkommande barn som nu börjar bli vuxna är en ny grupp med psykisk ohälsa. Det upplevs också att det blir fler yngre med sjukdomsproblematik och de flesta som missbrukar har psykisk ohälsa och självmedicinerar. Det är även svårt att hitta lämpliga insatser för språksvaga.

Alla handläggare på ekonomiskt bistånd tycker att det finns ett stort behov av Fontänhus. De brukar tipsa om Fontänhuset i Lund och några är medlemmar där men om det fanns i närområdet skulle många fler vara aktuella. Kommunen ersätter resekostnaderna för alla som måste ta sig till Lund eller Eslöv.

Höörskommun är mycket positiva till ett Fontänhus och uppger att det skulle skapa förutsättningar för samarbete för att hjälpa människor vidare mot arbete och minska biståndstagandet.

Boendestöd

Boendestödet i Höörskommun är delat i två grupper, två personer arbetar med 38 medborgare som har boendestöd samt en grupp på sju personer arbetar på ett särskilt boende och besöker även medborgare med boendestöd som behöver medicindelegering. Tidigare fanns en Träffpunkt i kommunen som startade 1996 och lades ned när pandemin startade våren 2020. Ersättningen för medborgarna som har boendestöd är sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning och ett fåtal, tre personer, har anställning på Samhall och Växthuset. Några besöker Fontänhusen i Malmö och i Lund. Det framgår att det skulle vara mycket värdefullt med ett ställe att gå till som är meningsfullt och som har verksamhet på dagtid.

Totalt bedöms 30 personer vara aktuella för ett Fontänhus.

Drivhuset

Till Drivhuset är alla välkomna som behöver stöd att komma vidare mot antingen studier eller arbete. Deras uppgift är att stötta och hjälpa de som är unga, arbetslösa och som inte har fullföljt gymnasiet, nyanlända eller de som av andra skäl står långt ifrån arbetsmarknaden. För närvarande arbetar 2 anställda med totalt 37 personer. Aktiviteterna på Drivhuset är cykelverkstad, utegrupp med grönytearbete, kreativ verkstad och körkortsläsning. De samarbetar med Arbetsförmedling, Försäkringskassan, individuellt program på grundskolenivå, socialtjänsten, Barn och familj, polisen samt boendestödjare. De samarbetar även med kommunens aktivitetsansvar (KAA).

Minst 22 personer av de som är på Drivhuset bedöms skulle ha nytta av ett Fontänhus.

Växthuset

Växthuset är en arbetsplats där man arbetar måndag till fredag 6.30-16.00. Det finns totalt 16 platser fördelade i två team. Team inne har 8 platser och arbetar med tvätt, städ samt kök och team ute som också har 8 platser arbetar med grönyteskötsel, återvinning, sköter kommunens bilar, röjer vandringsleder och sköter badplats samt hjälper till vid olika evenemang. Idag är 14 av de 16 platserna tidsbegränsade anställningar med lönestöd och två platser är praktikplatser. Alla deltagare kommer från ekonomiskt bistånd. Det finns en anställd handledare till varje team och en administratör. Alla deltagare har individuella planer och mål. Syftet är att hitta annan anställning inom kommunen eller externt.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet i Höör har 46 personer inskrivna inom Lagen för stöd och service, LSS, och 6 personer enligt socialtjänstlagen, SOL. Sysselsättningen är uppdelad i 6 grupper: mediegruppen som är på Kommunhuset, Ullstorp som arbetar med utemiljö och djur, servicegruppen med varierande

uppgifter, företagsgruppen som bland annat driver hunddagis och liten butik med egenproducerade varor, upplevelsegruppen med promenader, rytmik och bakning och nu är även caféverksamhet aktuell på Berggrenska gården i Höör.

Totalt skulle 10 personer kunna vara aktuella för Fontänhus.

HÖRBY KOMMUN

Hörby kommun är uppdelad i tre sektorer; Sektor Livsmiljö, Sektor Bildning samt Sektor Omtanke. Verksamhetsområde Vuxen arbetar med personer med psykisk ohälsa och missbruk. Insatserna är boendestöd, missbruksöppenvård, psykosocial öppenvård, god manskap samt myndighetskontakter. Många i denna grupp skulle kunna vara aktuella för ett Fontänhus men det är svårt att uppge en siffra men minst 5–10 personer skulle vara aktuella.

Sektor Livsmiljö är uppbyggd av arbetsmarknadsinsatser, integration, mottagande av nyanlända, försörjningsstöd samt Budget- och skuldrådgivning. Delta som är en arbetsmarknadsinsats erbjuder subventionerade anställningar, idag 5 anställda men finns utrymme för totalt 12, samt arbetslivsinriktad rehabilitering. Arbetsuppgifterna är grönyteskötsel, sköta kommunens bilar samt fixarservice. Ett projekt planeras för ett möbellager med lagring, renovering av möbler och utlåning.

Idag har 115 hushåll försörjningsstöd vilket är en minskning mot tidigare. Av dessa skulle 10–15 personer vara aktuella för Fontänhus. De personer som har försörjningsstöd kan få ersättning för resor till Fontänhuset.

Boendestöd

I Hörby kommun arbetar 4 boendestödjare med 47 personer. Dessa har samtliga psykisk ohälsa. Det krävs kontakt med psykiatri, rättspsykiatri, missbruksprevention eller LSS för att få boendestöd. Ersättningen för dessa personer är sjukersättning, aktivitetsersättning, sjukpenning och ett fåtal har försörjningsstöd. Denna grupp skulle kunna vara aktuell för Fontänhus.

Träffpunkten Hörby

Träffpunkten i Hörby är en öppen och frivillig verksamhet för personer med psykisk ohälsa som står väldigt långt ifrån arbetsmarknaden. Ersättningen är oftast sjukersättning eller aktivitetsersättning. Träffpunkten erbjuder olika aktiviteter som pyssel, biljard, tv-rum, promenader och kök som serverar lunch två dagar per vecka, tisdag och fredag. Öppettiderna idag är mellan 9.00-12.30 måndag till fredag. Under pandemin var verksamheten stängd och erbjöd gemensamma promenader istället. En person är anställd och ansvarig för verksamheten. Träffpunkten har funnits sedan 90-talet och har under perioder varit en mycket aktiv verksamhet med öppet mellan 8–20 och fyra personer anställda som handledare. Verksamheten har flyttat några gånger och tappat många deltagare efter varje flytt. Idag kommer totalt 10–15 personer till verksamheten någon gång under veckan och cirka 5–6 personer per dag. Någon kommer och dricker kaffe och läser tidningen och går sedan hem.

Några av deltagarna skulle kunna vara aktuella för ett Fontänhus.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet är en insats för personer som omfattas av Lagen om stöd och service, LSS. Det bedöms att 4–5 personer som har daglig verksamhet kan vara aktuella för Fontänhus.

PERSONLIGT OMBUD

Personligt ombud är ett stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning. Verksamheten syftar till att personer med psykisk funktionsnedsättning ska få möjlighet att leva ett mer självständigt liv, med möjlighet att ta del av samhällets utbud av vård, stöd, service, rehabilitering och sysselsättning på jämlika villkor. Ombuden arbetar på den enskildes uppdrag. Personligt ombud arbetar fristående från myndigheter och vårdgivare.

Höör

Personligt ombud i Höör träffar just nu 12 personer regelbundet och förra året hade hen kontakt med totalt 22 personer. Få arbetar, ersättningen är sjukpenning, aktivitetsersättning, sjukersättning eller försörjningsstöd. Hen brukar föreslå Fontänhusverksamheten för sina klienter och har följt med på studiebesök till Fontänhuset i Lund men för många blir det jobbigt att ta sig dit. Det är svårt att uppge hur många som skulle kunna vara aktuella för Fontänhus eftersom alla står väldigt långt ifrån arbete men uppskattar att 5 personer kan vara aktuella.

Eslöv

Personligt ombud i Eslöv arbetar med ett 60-tal personer och ser ett mycket stort behov av ett Fontänhus i MittSkåne. Ersättningen för flertalet är försörjningsstöd annars är det aktivitetsersättning och sjukersättning. Några av hens ärenden är medlemmar i Fontänhusen i Lund och Malmö men om det fanns ett närmare skulle många fler vara intresserade. Hen anser att det bör finnas ett alternativ till Aktivitetshuset i Eslöv med tydligare koppling till arbete och studier.

Hörby

Personligt ombud i Hörby. Hen träffar mellan 20–25 personer regelbundet. Behovet av stöd varierar och många gånger kommer människor tillbaka efter en tid för fortsatt stöd. Hen följer gärna med på studiebesök på Träffpunkten i Hörby och skulle även följa med till Fontänhus. Ersättningen för de flesta är sjukersättning, aktivitetsersättning eller försörjningsstöd samt ibland även sjukpenning. Hen bedömer att 5–10 personer skulle vara aktuella för Fontänhusverksamhet idag.

MÖJLIGA SAMVERKANSAKTÖRER TILL FONTÄNHUS

FINSAM MITTSKÅNE

Den 1 januari 2004 trädde lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser i kraft (Finsam). Lagen gör det möjligt för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommun och region att samverka finansiellt genom att bilda samordningsförbund. I samordningsförbundet beslutar de fyra aktörerna hur samarbetet ska utformas utifrån lokala förutsättningar och behov.

Ett samordningsförbund kan ses som en struktur för att få samverka mellan myndigheterna att fungera över tid. Det innebär att verksamheten inte enbart bedrivs i form av tillfälliga projekt utan mer som en ordinarie samverkansverksamhet. Samordningsförbundens uppgift är i första hand att verka för att medborgare ska få stöd och rehabilitering som ger dem möjlighet att försörja sig själva.

Insatserna syftar ofta till att samlokalisera, utveckla gemensamma metoder och individanpassa insatser så att man når en ökad effektivitet. Samordningsförbunden stödjer också aktivt aktiviteter som syftar till att få samarbetet mellan parterna att fungera mer effektivt.

Finsam MittSkånes insats **VILJA** riktar sig till unga (19–29 år) som har aktivitetsersättning från Försäkringskassan och som i viss utsträckning saknar aktivitet. Deltagare kommer ges möjligheter och stöd att utveckla sin arbetsförmåga så att de eventuellt kan ta plats på arbetsmarknaden. De individuella målen är anpassade för varje deltagare och följer en process som tar hänsyn till individens kapacitet och utveckling. Vilja startade i augusti 2019 och har haft 30 deltagare. För närvarande är 14 deltagare aktiva i insatsen. Insatsen Vilja är planerad att avslutas i december 2022. Alla deltagare i Vilja har behov av stödet från ett Fontänhus som nästa steg i deras arbetslivsinriktade rehabilitering.

I Payoffs utvärdering av Fontänhusens verksamhet lyfts utvecklingsområden fram och ett exempel är utökad samverkan mellan Fontänhusen och samordningsförbunden. Att redan i uppstartsfasen av ett Fontänhus kunna få hjälp och stöd av Finsam är en styrka. Finsams nätverk bland parterna är en bra väg att nå ut med information om Fontänhusmodellen till personer som möter potentiella medlemmar i sin verksamhet.

Ett annat utvecklingsområde som Payoff nämner är att Fontänhusen skulle kunna satsa ännu mer på matchning mot arbete och studier. Detta för att fler av medlemmarna ska närma sig självförsörjning. Några av de metoder som föreslås är Supported Employment, Supported Education och IPS (Individual Placement and Support). Ett sådant samarbete skulle konkret kunna vara att Finsam bidrar med utbildningsinsatser i ovan nämnda metoder, så att Fontänhuset redan i uppstartsfasen kan sätta fokus på matchningen mot arbete och studier.

STUDIEFÖRBUNDEN

I fontänhusen kan även studieförbund finnas och bidra med studiecirklar för medlemmar och anhöriga. ABF Hörby och ABF MittSkåne har tagit del av förstudiens frågeställning. De möter denna grupp i sina verksamheter. Studieförbunden ser att det behövs något mer att erbjuda personer med psykisk ohälsa. Gruppen finns och förbunden upplever att den blir större. De är gärna med och samverkar om det finns rätt förutsättningar eftersom de redan i dag samverkar med många föreningar. Idag har ABF MittSkåne samarbete med Lunds kommun med människor med psykisk ohälsa, totalt 19 personer, där alla har kontakt med Lunds Fontänhus.

ESLÖVS FOLKHÖGSKOLA

Folkhögskolan har ett antal olika kurser. I den allmänna kursen med särskilt stöd går 60 elever som alla har psykisk ohälsa och skulle ha nytta av ett Fontänhus. De studerar alla på deltid eftersom de inte klarar heltidsstudier. Det erbjuds en studiemotiverande insats och SFI-undervisning. Skolan har ett internat med 75 personer.

Folkhögskolan är positiv till samarbete med ett Fontänhus, det skulle även kunna bli aktuellt att schemalägga pass på Fontänhuset för deltagare i allmän kurs med särskilt stöd. Minst 80 personer uppskattas ha behov av ett Fontänhus.

VUXENUTBILDNING

Carl Engström Vuxenutbildning, Yrkehögskolan i Eslöv erbjuder undervisning i SFI, grund och gymnasienivå, allmän och yrkesutbildning på gymnasienivå samt yrkehögskola. Det finns 1000 elever som studerar på hel eller deltid. Det går inte att uppskatta hur många elever som skulle ha

nytta av ett Fontänhus eftersom skolan inte har uppgifter om elevernas hälsotillstånd men det bör finnas en hel del elever med psykisk ohälsa. Det finns studie- och yrkesvägledare på skolan som skulle kunna samarbeta med ett Fontänhus.

SVENSKA KYRKAN

Gröna huset är ett av ESF (Europeiska Socialfonden) delfinansierade projekt som har funnits i Hörby församling sedan 2016. Syftet är att vara ett komplement i samhället för människor att i egen takt återhämta sig och få en ny start. De vänder sig till människor som varit sjukskrivna eller arbetslösa en längre tid, men också till de som av olika skäl lever i social isolering eller med hälsoproblem. Gröna Huset erbjuder rehabilitering, sysselsättning och arbetsträning. Tanken är att personer ska få växa och återhämta sig för att en dag kanske återvända till arbetsmarknaden, till studier eller fortsätta till annan aktivitet.

Gröna Huset är en förrehabiliterande insats. För deltagande i projektet krävs beslut eller anvisning från Försäkringskassan, handläggare på kommunens Arbete- och försörjningsenhet eller genom LSS. Just nu finns 12 deltagare men det finns totalt 15 platser. Aktiviteterna är främst trädgårdsarbete, men man kan även måla mandala, det finns syrum, snickeriverkstad samt språkträning. Det varierar mycket hur mycket tid deltagaren ska vara i verksamheten men få klarar mer än 10 timmar per vecka. Klarar någon mer än de aktiviteter som erbjuds finns möjligheten till arbetsträning, till exempel kyrkogårdsarbete. Personalen består av tre personer med hjälp ibland från diakonerna. Oklart hur många som kan vara aktuella för Fontänhus.

I Hörs församling finns ett stort behov av långsiktigt stöd för personer med psykisk ohälsa. Den psykiska ohälsan ökar och tyvärr även självmord. De är mycket intresserad av samverkan.

SAMMANFATTNING AV NUVARANDE INSATSER/ SYSSELSÄTTNING

Eslöv

Aktivitetshuset: öppen verksamhet +2 grupper för sysselsättning (30 biståndsbeslut)

Gröna gruppen: 20 platser

Ung kompetens för ålder 15–24 år:79 deltagare totalt sedan start 2020

Mötesplats Karidal: träffpunkt för alla medborgare + föreningar

Höör

Drivhuset: 37 personer (arbetsförberedande insats)

Växthuset: arbetsplats med 16 platser varav 14 anställda och 2 praktikplatser

Hörby

Elvans Träffpunkt för personer med psykiska ohälsa: 5-15 personer/dag

Delta: 5 anställda av 12 platser + praktik/arbetsträning

Vardagsrummet: mötesplats för alla medborgare + föreningar

Gröna huset: förrehabiliterande insats med 12 deltagare: (krävs beslut eller anvisning från FK, kommunen).

Finsam

Insats Vilja för personer 19–29 år med aktivitetsersättning: 14 deltagare

Eslövs Folkhögskola

SMF, studiemotiverande insats under 3 månader

Allmän kurs med särskilt stöd och deltidsstudier anpassat för personer med ohälsa.

Vården

NUR= naturunderstödd rehabilitering under 8 veckor (SGI-krav).

Arbetsförmedlingen + Försäkringskassan

Arbetslivsinriktad rehabilitering i förstärkt samarbete. Individen börjar på 25% med stegvis ökning av arbetstiden. Insatsen är tidsbegränsad till cirka 1 år.

SAMMANFATTNING MÅLGRUPP

PRESUMTIVA MEDLEMMAR

Som redan nämnts så är det svårt att i faktiska siffror fastställa hur stor målgruppen är för ett Fontänhus. Eftersom medlemskapet i ett fontänhus är frivilligt så skulle man för att få en korrekt siffra behöva ställa frågan till varje enskild individ. Men genom att redovisa de siffror som nämnts av olika aktörer ovan så skulle målgruppen kunna se ut så här:

Presumtiva medlemmar	
Eslövs, Höörs och Hörby kommun	312 med försörjningsstöd och ohälsa
Försäkringskassan	251, varav 109 med sjukpenning och 142 med Aktivitetsersättning
Arbetsförmedlingen	169 kodade för psykisk funktionsnedsättning av totalt 2731 arbetssökande
Psykiatrins Rehabiliteringsenhet (PRE)	70 aktuella av totalt 270
Primärvården (2 av 5 vårdcentraler)	694 sjukskrivna med psykisk ohälsa
Psykiatrins öppenvård	800 inskrivna
Eslövs Folkhögskola:	80 av skolans elever har behov av stöd
Finsam, insats Vilja	14 inskrivna (april 2022)

Vissa personer kan förekomma på flera ställen och därför är det inte möjligt att addera siffrorna. Flera aktörer har inte haft möjlighet att göra en uppskattning i siffror men nämner istället möjliga grupper där det kan finnas potentiella medlemmar.

Vid intervjuerna har en del gjort uppskattningar av antal som personer som kan vara aktuella för Fontänhus och en sammanräkning av den siffran blir 281 personer. Denna siffra är mycket låg i förhållande till målgruppen. Dessutom tillkommer alla med aktivitetsersättning där de flesta bör vara aktuella (142 personer).

ESLÖV	Psykiatrins Rehabiliteringsenhet	70
	Vård och Omsorg	40
	Arbetsmarknadsenheten	8
HÖÖR	Vård och Omsorg	54
	Arbetsmarknadsenheten	22
	LSS	10
HÖRBY	Omtanke	62
	Livsmiljö	10
	LSS	5
TOTALT		281

STUDIEBESÖK FONTÄNHUS

Ett Fontänhus upplevs bäst på plats. Hur är det att arbeta på ett Fontänhus, hur ser en arbetsdag ut och vem gör vad? För att få kvalitativa data tillbringades en arbetsdag på Fontänhuset i Båstad samt studiebesök på Fontänhusen i Lund och Helsingborg.

Båstad

Under arbetet med förstudien har möjlighet getts att tillbringa en dag på Fontänhuset i Båstad och delta i den arbetsinriktade dagen. Fontänhuset i Båstad har funnits sedan 1995 och där finns även deltagare från Ängelholms och Laholms kommuner. Antal medlemmar är cirka 200 och mellan 20–40 medlemmar är aktiva besökare, 12 medlemmar arbetstränar, studerar eller arbetar just nu. Mellan 13–18 medlemmar äter lunch varje dag. Förutom verksamhetschefen är 4 handledare anställda. Huset öppnar klockan 8.30 och stänger klockan 16.00 förutom onsdagar då det är en kvällsaktivitet mellan klockan 16.00-19.00. De har även öppet en söndag varje månad.

Det som utmärkte sig under dagen var:

- Fontänhuset är en inkluderande miljö med ett direkt välkomnade och accepterande.
- Fontänhus är en platt organisation där alla är delaktiga och alla känner ansvar. Under dagen var det två möten i huset. På mötena var det många olika röster som hördes. Det fanns ett starkt gemensamt engagemang för huset och verksamheten.
- Fontänhuset är en arbetsplats. Dagen på fontänhuset började med ett morgonmöte där arbetsuppgifter fördelades. De uppgifter som skulle utföras var nedbrutna i mindre delar. En lunch skulle till exempel lagas och ett formulär fanns för alla arbetsuppgifterna. Varje arbetsuppgift lästes upp och olika personer tog på sig att utföra dem. Var och en fick själv bestämma hur många uppgifter man tog på sig. Under dagen arbetade handledare och medlemmar sida vid sida i köket, med städning, i receptionen och på redaktionen. Känslan av att vara på en arbetsplats var stark.
- I huset finns driv, engagemang och en positiv stämning med stor respekt för alla.

Studiebesök Helsingborg & Lund

Förutom arbetsdagen på fontänhuset i Båstad har även studiebesök genomförts på Fontänhusen i Lund och Helsingborg. Husen skiljer sig åt i storlek. Fontänhuset Helsingborg startade 1993 och har idag 460 medlemmar. Just nu är cirka 80 medlemmar aktiva och 20–30 besöker Fontänhuset dagligen.

Lunds Fontänhus startade 2011 och har 640 medlemmar, 80–100 medlemmar är aktiva samt cirka 40 medlemmar äter lunch dagligen. Efter samtal med klubbhuschef Matilda Espmarker framkommer att 26 medlemmar kommer från Eslöv, Höör och Hörby. Det är ett högt tryck på personer som vill bli medlemmar i Lund. Trots att de flyttade till större lokaler för ett år sedan är det redan fullt i huset och de ser ett mycket stort behov av att avlastas genom ett Fontänhus i MittSkåne.

SLUTSATS - FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FONTÄNHUS I MITTSKÅNE

Många med psykisk ohälsa har varit i olika insatser som inte lett till arbetsförmåga. Förutsättningarna för ett fontänhus i MittSkåne bedöms vara goda. Det finns enligt resultatet av förstudien en stor behovsgrupp människor med psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning i åldern 18–65 år som saknar sysselsättning. Det finns relevanta insatser för målgruppen, men det finns enligt kartläggningen ett behov av en verksamhet som kan komplettera de insatser som finns i dagsläget, som är frivilligt och som inte är beroende av biståndsbeslut, inte är tidsbegränsat och som aktivt arbetar med målet självförsörjning.

Bland de tillfrågade representanter som känt till fontänhusmodellen sedan tidigare är inställningen till fontänhus mycket positiv då man ser en vinst både för individerna och för samhället. Eventuella samverkansaktörer är också positiva till samarbete.

I slutändan är det individen själv som tar initiativ till att bli medlem i fontänhuset, och av den anledningen är det inte möjligt att dra några slutsatser kring exakt hur många individer som skulle söka sig till fontänhusets arbetsinriktade gemenskap. Det är viktigt att ta i beaktan att god förankring och tid krävs för att fontänhuset ska bli en känd verksamhet dit individer vänder sig direkt. Förutsatt god informationsspridning och förankring kan ett fontänhus i MittSkåne innebära en chans och möjlighet för fler människor att få en meningsfull sysselsättning, bryta isolering och minska utanförskap, samt inte minst bidra till att minska stigmat kring psykisk ohälsa. Den arbetsinriktade dagen skapar en känsla av sammanhang, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Förutsättningarna för ett fontänhus i MittSkåne bedöms också goda utifrån den möjlighet till stöd från andra fontänhus som finns att få. Det finns en kultur av att när nya fontänhus startas ta emot personal i mer etablerade hus och arbeta tillsammans för att personalen i nya fontänhus ska känna sig trygga i arbetet vidare. Med 13 fontänhus i landet finns mycket kunskap och stöd att få, och vid studiebesök som har gjorts under förstudien har uttryckts en vilja från fontänhusen att hjälpa till i förankringsarbete och vid en eventuell start i MittSkåne.

Att psykisk ohälsa är kostsamt såväl för samhället som för individen är ingen nyhet. Ett fontänhus är en beprövad, kvalitetssäkrad och framåtsyftande modell som bygger på meningsfulla arbetsuppgifter och därigenom återhämtning från psykisk ohälsa. Trots att modellen har funnits länge och är beprövad och kvalitetssäkrad innebär den ett nytt sätt att arbeta och tänka.

Skillnaden mellan fontänhusmodellen och de insatser som redan erbjuds individer med psykisk ohälsa är att ett medlemskap i huset är helt oberoende av biståndsbeslut eller utredningar, det finns ingen tidsbegränsning och huset är helt beroende av sina medlemmar för att fungera. Den samhällsekonomiska utvärdering av Fontänhusens verksamhet av Payoff 2021 visar hög lönsamhet, kort avbetalningstid och snabb process för bättre mående.

Ett fontänhus i MittSkåne skulle kunna utgöra en viktig och hittills saknad pusselbit i att ge individer med psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning ett sammanhållet stöd, en meningsfull tillvaro, ett socialt nätverk och på längre sikt en inträdesbiljett till arbetsmarknaden.

Det finns en ideell Fontänhus förening som arbetar för bildandet av ett Fontänhus. Styrelsen är representanter från den ideella arbetsgrupp som startade 2020 med syfte att undersöka möjligheterna för ett Fontänhus i MittSkåne. Styrelsen har representanter från våra tre kommuner, brukarorganisation samt en medlem från ett Fontänhus.

KOSTNADSUTRÄKNING FÖR ATT STARTA ETT FONTÄNHUS

Sveriges Fontänhus Riksförbund har gjort en schablonbudget för vad en uppstart upp ett Fontänhus kan kosta.

Mall för budget år 1 för ett fontänhus i Sverige

Personal:

En verksamhetschef, 40 000 kr/mån 745 000 kr

Två handledare, 30 000 kr/mån 1 080 000 kr

Summa personal 1 825 000 kr

Omkostnader exempel:

IT, bl.a datorer och mobiler, kontorsmaterial, revision, resor för studiebesök, utbildning, inredning, bil.

Summa Omkostnader 890 000 kr

Hyra

Ingen schablon då det varierar från stad till stad. Budget för hyran ligger ofta på mellan 400 000 – 500 000 kr/år.

Initial budget 2 715 000 kr, år 1 + hyra= ca 3 200 000

Exempel Falun

I april 2019 öppnades ett Fontänhus i Falun och det drivs av stöd från kommunen, Regionen och Socialstyrelsen. Falu kommun har ca 60 000 invånare vilket ungefärligt motsvarar antalet invånare i Eslöv, Höör och Hörby.

Falu kommuns finansiering av Fontänhuset är 2 miljoner/år. Detta skulle innebära följande fördelning av finansiering från kommunerna i MittSkåne baserat på respektive kommuns invånarantal och en kostnad om 2 miljoner:

Eslöv ca 34 500 invånare 1 000 000 kr

Höör ca 16 700 invånare 500 000 kr

Hörby ca 15 700 invånare 500 000 kr

STORT TACK TILL

Lena Larsson, projektledare för projekt Fler fontänhus, samt Inger Blenow tidigare ordförande för Sveriges Fontänhus Riksförbund, för svar på frågor, statistik och goda råd.

Den ideella föreningen Fontänhus MittSkåne som kommit med kloka tankar och synpunkter.

Psykiatrimottagning Lund och ADHD-mottagningen, Psykiatrins Rehabiliteringsenhet i Eslöv (PRE) samt Vårdcentralen Kärråkra i Eslöv och Vårdcentralen i Höör.

Personal på Eslövs, Höörs och Hörby kommun, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för samtal kring fontänhusmodellen, vilka insatser som finns och behov av kompletterande insatser.

Eslövs Folkhögskola, Carl Engström Vuxenutbildning i Eslöv, ABF Hörby och ABF Mitt Skåne, Finsam MittSkåne, Kommunal i Höör samt församlingspedagog i Hörby och diakon i Höör.

Handledare och medlemmar på Fontänhusen i Båstad, Helsingborg samt i Lund för att vi fick komma på studiebesök och ställa många frågor.

REFERENSER:

Ekman, M., Granström, O., Jakob, J., Landén, M., Omérov, S., (2014) *Lakartidningen.se 2014-08-11*

Folkhälsomyndigheten (2018), *Hälsa på lika villkor*

Socialstyrelsen (2018), *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd. Stöd för styrning och ledning.*

Folkhälsomyndigheten. (16 mars 2020). *Nedsatt psykiskt välbefinnande*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/nedsatt-psykiskt-valbefinnande/>

Riksrevisionen (2015) *Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet?* (Artikelnummer 2015:7). https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2ddac/1518435506867/RiR_2015_07_Aktivitetsersattning_Anpassad.pdf

Socialstyrelsen (2019). *Insatser och stöd för personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2019 (Artikelnummer 2019-3-7)*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-3-7.pdf>

Jenny Hultqvist; *Recovery promoting factors in day centers and clubhouses*, 2017

Samsjuklighetsutredningen (*Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet*, 2021

Sanandaji, N. (2017). *Samhällsförlusten av sjukskrivningar – och värdet av att fler går från sjukskrivning tillbaka till jobb*. Stockholm: Strömbergs.

Samordna rehabiliteringen (2011) *Stöd till utveckling av arbetsinriktad rehabilitering för personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning*. Skrift utgiven av Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting

Webbsidor:

www.fountainhouse.se

<https://payoff.se/samhallsekonomiska-utvarderingar/>

www.psykiatrifonden.se/psykisk-ohalsa

<https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/schizofreni/>

<https://www.mucof.se/ungas-psykiska-ohalsa>

<https://www.mucof.se/halsa-och-utsatthet>

[Statistik om ungas psykiska hälsa — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/statistik/ungas-psykiska-halsa)

[Sök statistik - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](https://www.arbetsformedlingen.se/statistik)

[Själv mord i varje län i Sverige | Karolinska Institutet \(ki.se\)](#)

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2019-1-16.pdf>

https://www.regeringen.se/4ad4d1/contentassets/28394e4d03594dd5880aac2214a3efa7/sou-2021_93-webb.pdf

[Lag \(2003:1210\) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser \(riksdagen.se\)](#) [Länk till annan webbplats, öppnas i nytt fönster.](#)

BILAGA

INTERNATIONELLA RIKTLINJER FÖR KLUBBHUSPROGRAM

MEDLEMSKAP

1. Medlemskapet är frivilligt och utan tidsbegränsning.
2. Klubbhuset styr själv över godkännandet av nya medlemmar. Medlemskapet är öppet för alla som har eller har haft psykisk ohälsa, om inte denna person utgör ett betydande och befintligt hot mot den allmänna säkerheten i klubbhusgemenskapen.
3. Medlemmarna väljer själva hur de använder klubbhuset och vilka anställda de arbetar med. Det finns inga överenskommelser, avtal, scheman eller regler som är avsedda att tvinga medlemmarna att delta.
4. Alla medlemmar har samma tillgång till alla klubbhusmöjligheter oavsett av diagnos eller funktionsnivå.
5. Medlemmar kan själva välja att delta i skrivandet av alla dokument som återspeglar deras deltagande i klubbhuset. Alla sådana dokument undertecknas av både medlemmen och den anställda.
6. Medlemmar har rätt att omedelbart återinträda i klubbhusgemenskapen efter en längre eller kortare frånvaro om inte deras återvändo utgör ett hot mot klubbhusgemenskapen.
7. Klubbhuset tillhandahåller en effektiv uppsökande verksamhet till medlemmar som inte deltar, blir isolerade i samhället eller inlagda på sjukhus.

RELATIONER

8. Alla klubbhusmöten är öppna för både medlemmar och anställda. Det förekommer inga formella möten för endast medlemmar eller formella möten för endast anställda där programbeslut och medlemsfrågor diskuteras.
9. Det finns tillräckligt många klubbhusanställda för att kunna engagera medlemmarna, men så få att det är omöjligt för dem att fullgöra sitt ansvar utan medlemmarnas engagemang.
10. Klubbhusets anställda arbetar allsidigt. Alla anställda delar ansvaret för anställning, boende, kvällar och helger, helgdagar och enhetsarbete. De anställda delar inte sin tid mellan klubbhuset och

andra stora arbetsansvar som står i konflikt med det unika förhållandet mellan medlemmar och anställda.

11. Ansvar för driften av klubbhuset vilar på medlemmarna och de anställda och ytterst på klubbhuschefen. Centralt för detta ansvar är medlemmarnas och de anställdas engagemang i alla aspekter av klubbhusets drift.

UTRYMME

12. Klubbhuset har sin egen identitet, inklusive sitt eget namn, sin egen e-postadress och sitt eget telefonnummer.

13. Klubbhuset har sitt eget fysiska utrymme. Det är fristående från eventuella psykiatrimottagningar eller institutioner och påverkas inte av andra program. Klubbhuset är utformat för att främja den arbetsinriktade dagen och samtidigt vara attraktivt, lagom stort och förmedla en känsla av respekt och värdighet.

14. Alla klubbhusutrymmen är tillgängliga för medlemmar och anställda. Det finns inga utrymmen som är avsedda endast för anställda eller endast för medlemmar.

ARBET SINRIKTADE DAGEN

15. Den arbetsinriktade dagen engagerar medlemmar och anställda tillsammans, sida vid sida, i driften av klubbhuset. Klubbhuset fokuserar på styrkor, talanger och förmågor, den arbetsinriktade dagen får därför inte omfatta kliniker för medicinering eller program för öppenvård eller terapi inom klubbhuset.

16. Arbetet som utförs i klubbhuset är endast arbete som skapas av klubbhuset inom ramen för verksamheten och främjandet av klubbhusgemenskapen. Inget arbete för utomstående personer eller organisationer, oavsett om det utförs mot betalning eller inte, är godtagbart arbete i klubbhuset. Medlemmarna får inte betalt för något klubbhusarbete och det finns inte heller några konstruerade belöningsystem.

17. Klubbhuset är öppet minst fem dagar i veckan. Den arbetsinriktade dagen motsvarar normal arbetstid.

18. Klubbhuset är organiserat i en eller flera arbetsenheter, som var och en har tillräckligt med anställda, medlemmar och meningsfullt arbete för att upprätthålla en full och engagerande

arbetsinriktad dag. Enhetsmöten hålls såväl för att främja relationer som för att organisera och planera dagens arbete.

19. Allt arbete i klubbhuset är utformat för att hjälpa medlemmarna att återfå sitt egenvärde, få ett mål och få självförtroende, det är inte avsett att vara arbetsspecifik utbildning.

20. Medlemmarna har möjlighet att delta i allt arbete i klubbhuset, inklusive administration, forskning, medlemsregistrering och introduktion, uppsökande verksamhet, anställning, utbildning och utvärdering av anställda, PR, påverkansarbete och utvärdering av klubbhusets effektivitet.

ANSTÄLLNING

21. Klubbhuset gör det möjligt för sina medlemmar att återvända till avlönat arbete genom Övergångsanställning, Anställning med stöd och Självständig anställning, därför tillhandahåller klubbhuset inte anställning till medlemmar genom företag inom verksamheten, fristående klubbhusföretag eller skyddade verkstäder.

22. Klubbhuset erbjuder sitt eget program för Övergångsanställningar, som garanterar medlemmarna möjligheter till arbete på ordinarie arbetsmarknad. Som ett utmärkande drag för klubbhusets program för Övergångsanställningar garanterar klubbhuset en ersättare för alla arbeten om medlemmen är frånvarande. Därutöver uppfyller programmet för övergångsanställning följande grundkriterier:

- a. Önskan att arbeta är den enskilt viktigaste faktorn för att fastslå möjligheten till arbete.
- b. Möjligheter till arbete fortsätter att vara tillgängliga oavsett framgången vid tidigare arbeten.
- c. Medlemmarna arbetar i arbetsgivarens lokaler.
- d. Medlemmarna erhåller avtalsenlig lön, dock minst minimilön, som betalas ut direkt av arbetsgivaren.
- e. Övergångsanställningar upprättas utifrån ett brett utbud av arbetsmöjligheter.
- f. Övergångsanställningar är deltid och tidsbegränsade, i allmänhet 15 till 20 timmar per vecka och pågår i sex till nio månader.
- g. Valet och utbildningen av medlemmar med övergångsanställning är klubbhusets ansvar, inte arbetsgivarens.

h. Klubbhusets medlemmar och anställda informerar alla berörda myndigheter som handhar bidrag till medlemmarna om övergångsanställningar.

i. Övergångsanställningar handhas av klubbhusets anställda och medlemmar och inte av ÖA-specialister.

j. Det förekommer inga övergångsanställningar inom klubbhuset. Övergångsanställningar vid en organisation med överinseende måste ligga utanför klubbhusets lokaler och uppfylla alla ovanstående kriterier. Anställning med stöd och Självständig anställning

23. Klubbhuset erbjuder sina egna program för anställning med stöd och självständig anställning för att hjälpa medlemmarna att få, behålla och förbättra sin anställning. Som ett utmärkande drag för anställning med stöd från klubbhuset upprätthåller klubbhuset en relation med den arbetande medlemmen och arbetsgivaren. Medlemmar och anställda fastställer gemensamt vilket typ av stöd som önskas, hur ofta det ska ske och var det ska ske.

24. Medlemmar som arbetar självständigt fortsätter att ha tillgång till allt stöd och alla möjligheter som klubbhuset erbjuder, inklusive främjande av rättigheter, samt hjälp med boendefrågor, kliniska, juridiska, ekonomiska och personliga frågor och deltagande i kvälls och helgprogram.

UTBILDNING

25. Klubbhuset stödjer medlemmar att nå sina mål för yrkesutbildning och utbildning genom att hjälpa dem att dra nytta av utbildningsmöjligheter i samhället. Om klubbhuset även tillhandahåller ett internt utbildningsprogram använder det sig i betydande utsträckning av medlemmarnas färdigheter i att lära ut och handleda.

HUSETS FUNKTIONER

26. Klubbhuset är beläget i ett område där det går att garantera tillgång till allmänna transportmedel, både för att komma till och från klubbhuset och för att få tillgång till möjligheter till arbete. Klubbhuset tillhandahåller eller ordnar effektiva alternativ när tillgången till allmänna transportmedel är begränsad.

27. Stöd för att komma i kontakt med samhällets tjänster tillhandahålls av medlemmar och anställda. Detta sociala stöd är en central del av arbetet på klubbhusets enheter. Det inbegriper hjälp med rättigheter, boende och att föra medlemmarnas talan, främjande av en hälsosam livsstil samt hjälp med att få tillgång till medicinska, psykiatriska, farmakologiska och missbruksrelaterade tjänster av kvalitet i samhället.

28. Klubbhuset erbjuder hjälp, aktiviteter och möjligheter som är till för att hjälpa medlemmar att utveckla och upprätthålla en hälsosam livsstil.

29. Klubbhuset har åtagit sig att säkra ett brett val av säkra och anständiga bostäder till ett överkomligt pris, inklusive möjligheter till självständigt boende för alla medlemmar. Klubbhuset har tillgång till möjligheter som uppfyller dessa kriterier, eller om sådana inte finns utarbetar klubbhuset sitt eget program för boende. Klubbhusprogram för boende uppfyller följande grundkriterier:

- a. Medlemmar och personal sköter programmet tillsammans.
- b. Medlemmar som bor där gör så av egen vilja.
- c. Medlemmar väljer var de vill bo och med vem.
- d. Policyer och rutiner utvecklas på ett sätt som stämmer överens med resten av klubbhuskulturen.
- e. Nivån på stödet ökar eller minskar utifrån hur medlemmens behov ändras.
- f. Medlemmar och anställda uppsöker aktivt andra medlemmar för att hjälpa dem behålla sin bostad, i synnerhet när medlemmen är inlagd på sjukhus.

30. Klubbhuset genomför en objektiv utvärdering av sin effektivitet, inklusive Clubhouse International- ackreditering.

31. Klubbhuschefen, medlemmarna, de anställda och andra tillämpliga personer deltar i ett heltäckande två eller tre veckor långt utbildningsprogram om klubbhusmodellen vid ett certifierat utbildningshus.

32. Klubbhuset har fritidsprogram och sociala program på kvällar och helger. Helgdagar firas på den faktiska helgdagen.

FINANSIERING, LEDNING OCH ADMINISTRATION

33. Klubbhuset har en oberoende styrelse, eller, om det är knutet till en finansiär som huvudman, en fristående rådgivande styrelse som består av personer som är i en unik position att tillhandahålla stöd och föra klubbhusets talan i frågor som rör ekonomi, juridik, lagstiftning, anställningsutveckling och samhälleligt stöd.

34. Klubbhuset utarbetar och upprätthåller sin egen budget, som godkänns av styrelsen eller stöds av en rådgivande styrelse, som tillhandahåller synpunkter och rekommendationer innan räkenskapsåret påbörjas, och regelbundet övervakas under räkenskapsåret.

35. De anställdas löner är konkurrenskraftiga jämfört med jämförbara tjänster inom social-och hälsoområdet.

36. Klubbhuset har stöd från tillämpliga hälsomyndigheter och alla nödvändiga tillstånd och ackrediteringar. Klubbhuset samarbetar med personer och organisationer som kan öka dess effektivitet i det bredare samhället.

37. Klubbhuset arrangerar öppna forum och har förfaranden som gör det möjligt för medlemmar och anställda att aktivt delta i beslutsfattande, i allmänhet genom konsensus om ledning, policyskapande och klubbhusets framtida inriktning och utveckling.

Svensk översättning reviderad oktober 2016

Clubhouse International

Web: www.clubhouse-intl.org October, 1989

Reviderad i februari 2015

Riktlinjer hämtade från: <https://www.sverigesfontanhus.se/riktlinjer>